

N:o 133.

Af herr **C. R. Johansson** i Jönköping, om *skrifvelse till Kungl. Maj:t angående uppdelning af anslaget till statsunderstöd åt högre skolor för kvinnlig ungdom.*

De förändringar, som inom vårt högre skolväsen beslutades af 1904 års Riksdag, beröra i sina konsekvenser äfven andra skolformer än dem, som då närmast voro föremål för behandling. Frågan om förhållandet mellan de enskilda samskolor, som ansluta sig till realskolans och de kommunala samskolornas typ, och den »högre folkskolan» var redan vid 1906 års riksdag föremål för diskussion. Denna diskussion anslöt sig till en framställning om förhöjning i det s. k. flickskoleanslaget. Ur detta anslag lämnas nämligen understöd till två olika slag af skolor, skolor med väsentligen olika organisation och olika uppgift: dels 8-klassiga (undantagsvis 7-klassiga) flickskolor med hufvudsakligt syfte att åt den kvinnliga ungdomen gifva en efter kvinnans speciella uppgifter inom samhället och familjen afpassad högre bildning, med relativt stort utrymme för kvinnoslöjd, huslig ekonomi och hälsovård och ett mindre antal skoltimmar i veckan, dels 6-klassiga samskolor, som följa realskolans, hufvudsakligen för den manliga ungdomens bildningskraf och lefnadsuppgifter afsedda lärogång, med två timmar handarbete utom det egentliga schemat, utan plats för huslig ekonomi och ett relativt högt antal veckotimmar. Af diskussionen vid 1906 års riksdag äfvensom af de uttalanden i ämnet från öfverstyrelsen för rikets allmänna läroverk och från dåvarande chefen för ecklesiastikdepartementet, hvilka föregingo denna diskussion, synes mig framgå, att det vore på tiden att i fråga om statsanslag skilja emellan dessa två väsentligt olika skolformer. Och då med år 1908 den tid utgår, för hvilken anslag af Riksdagen beviljats till högre flickskolor och samskolor och frågan om nytt anslag sålunda måste föreläggas nästinstundande Riksdag, torde det vara önskvärdt, att fråga om uppdelning af det s. k. flickskoleanslaget nu bringas på tal.

När 1896 års Riksdag höjde anslaget till »högre skolor för kvinnlig ungdom» från 100,000 till 200,000 kronor årligen, utsträckte Riksdagen

rätten till understöd ur detta anslag äfven till »sådana samskolor med minst 5 klasser, som äro upprättade å orter, där allmänt läroverk för gossar ej finnes». 1902 års Riksdag inskränkte denna rätt till sådana samskolor, som vid då antagna grundens trädande i tillämpning (d. v. s. 1902) redan voro i åtnjutande af statsbidrag från förevarande anslag. 1903 års Riksdag, till hvilken framställning gjorts om ändring i denna inskränkande bestämmelse rörande samskolors rätt till understöd af ifrågasatt anslag, förklarade sig då vilja fasthålla sitt år 1902 fattade beslut, men medgaf möjlighet till understöd för sådana skolor, som före utgången af år 1902 uppfyllt vid denna tidpunkt gällande villkor för understöds erhållande, äfven om de faktiskt af någon anledning då icke kommit i åtnjutande af understöd.

I 1906 års statsverksproposition omförmäldes under åttonde hufvudtiteln (p. 20), att öfverstyrelsen för rikets allmänna läroverk i skrifvelse till Kungl. Maj:t, på samma gång den begärt förhöjning i för åren 1906—08 beviljadt anslag till högre flickskolor, yrkat, att nyss refererade inskränkande villkor i fråga om rätt för samskolor att ur anslaget få understöd måtte undanröjas. Dåvarande chefen för ecklesiastikdepartementet ansåg emellertid »skäl icke förefinnas för staten att genom understöd bidra till uppehållande af ett obegränsadt antal enskilda samskolor, hvilkas tillkomst och fortvaro i många fall visat sig vara grundade på ett konstladt behof samt på ett oberättigadt sträfvande att enbart af sociala skäl vid undervisningen från hvarandra afskilja barn från olika lager af samhället». Äfven genom motioner i kamrarna yrkades vid samma riksdag, att det inskränkande villkoret i fråga om understöd åt samskolor skulle undanröjas. Statsutskottet fann åter departementschefens skäl för vidhållande af 1903 års beslut »välgrundade», hänvisade på de rikliga understöd, hvarigenom Riksdagen på annat sätt velat sörja för den högre skolbildningen, bland annat äfven genom högre folkskolor och fortsättningsskolor, och förmenade, att »anledning icke fanns att uppmuntra tillkomsten eller fortbeståndet af privata samskolor, hvilkas undervisningsplan i allmänhet torde väsentligen sammanfalla antingen med de lägre klassernas vid de allmänna läroverken, realskolorna och de högre flickskolorna eller med de högre folkskolornas, samt påpekade i öfrigt de finansiella följder, hvartill ett bifall till motionerna kunde leda, i det kostnaderna sannolikt skulle komma att vida öfverstiga det belopp å 5,000 kronor, hvarmed motionerna velat höja flickskoleanslaget. I öfverensstämmelse med statsutskottets uttalande afslog Riksdagen motionärernas yrkande och fasthöll vid 1902 och 1903 års Riksdagars beslut.

Af denna redogörelse för frågans tidigare behandling framgår emel-

lertid, att meningarna rörande lämpligheten att för samskolor af ifrågasvarande art bereda statsunderstöd såväl inom som utom Riksdagen varit delade. Jag har ingen anledning att nu uttala mig i saken. Man må emellertid ha hvilken uppfattning som helst rörande dessa samskolor och om lämpligheten att genom statsunderstöd främja tillvaron och uppkomsten af sådana; uppenbart torde i alla händelser vara, att de till sin allmänna karaktär så väsentligt skilja sig från de högre flickskolorna, att det icke kan vara lämpligt, att dessa båda arter af skolor understödjas med medel från samma anslag. Det har upprepade gånger visat sig önskvärdt, att för åtnjutande af statsunderstöd olika villkor blefve fastställda för de två olika skolformerna. Det låter äfven tänka sig, så länge understöden till dessa olika skolor utgå från samma anslag, att den ena eller andra skolarten genom omständigheternas makt kan komma att vinna ett icke afsedt företräde framför den andra. Det enklaste sättet att undvika sådana olägenheter synes vara att uppdelas flickskoleanslaget i två anslag, det ena afsedt för flickskolor af hittillsvarande typ (i regel åttaklassiga utöfver eventuellt befintliga förberedande klasser, till hvilka vid beviljande af statsunderstöd hänsyn icke tages), det andra för samskolor af realskoletyp samt flickskolor med realskolans organisation och läroplan.

Vid en sådan uppdelning har jag för min del ingen annan önskan, än att man till grund för uppdelningen lägger nuvarande faktiska förhållanden. Såvidt jag kunnat finna, utgå för närvarande till högre flickskolor omkring 345,000 kronor, till samskolor omkring 35,000 kronor. Jag har emellertid vid det öfverslag af nu utgående understöd, som gifvit nyssnämnda resultat, blott haft skolornas namn att utgå ifrån. Naturligtvis erbjuder det ingen svårighet att med ledning af de handlingar, som funnits bifogade ansökningarna och i ecklesiastikdepartementet förvaras, göra en alldeles exakt uppdelning.

Jag anser, som sagdt, önskvärdt, att en sådan uppdelning sker, innan frågan om anslag till högre flickskolor och samskolor nästa år förelägges Riksdagen, och föreslår därför,

att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t efter vederbörlig utredning af förefintliga behof måtte — då vid nästa riksdag ny framställning göres om statsunderstöd till högre skolor för kvinnlig ungdom — äska särskildt belopp för hvardera af skolarterna: egentliga flickskolor och samskolor af realskoletyp.

Stockholm den 26 januari 1907.

Robert Johansson.